

Ortaöğretim Kız Öğrencilerine Verilen Genital Hijyen Eğitiminin Genital Hijyen Davranışları Üzerine Etkisi: Üreme Sağlığını Koruma ve Geliştirme Yaklaşımı

The Effect of Genital Hygiene Education on Genital Hygiene Behaviors of Secondary School Female Students: The Approach to Protection and Promotion of Reproductive Health

Didem ŞİMŞEK KÜÇÜKKELEPÇE¹, Türkan ŞAHİN², Semiha AYDIN ÖZKAN³

ÖZ

Amaç: Bu araştırma ortaöğretim kız öğrencilerine verilen genital hijyen eğitiminin genital hijyen davranışları üzerine etkisini belirlemek amacı ile yapılmıştır.

Gereç ve Yöntem: Bu çalışma, tek gruplu ön-test ve son-test modeli yarı deneysel bir çalışmadır. Çalışmaya 2015-2016 eğitim öğretim yılı, bahar yarıyılında il merkezinde bulunan bir Anadolu lisesinin 9, 10, 11'inci sınıflarında okuyan, veri toplama sürecinde okulda bulunan ve eğitimden önce ve eğitimden 2 ay sonra anket formlarını yanıtlayan n=187 öğrenci oluşturdu. Veriler sosyo-demografik özellikler formu ve Genital hijyen davranışları soru formu kullanılarak toplandı.

Bulgular: Araştırmaya katılan öğrencilerin yaş ortalaması 15,58±0,87'dir. Öğrencilerin eğitim öncesine göre eğitim sonrası kötü kokulu akıntı olduğunda (p=0,014), perine bölgesinde kaşıntı olduğunda (p=0,007), idrar yaparken ağrı, sızı ve yanma gibi şikâyetleri olduğunda (p=0,002) doktora gittiğini belirten öğrenci sayısında (p<0,005) istatistiksel anlamlı olarak artış olduğu saptandı.

Sonuç: Ortaöğretim kız öğrencilerine verilen genital hijyen eğitiminin genital hijyen davranışlarını ve üreme sağlığını koruma ve geliştirmede etkili olduğu saptandı.

Anahtar Kelimeler: Eğitim, Genital Hijyen, Öğrenci, Üreme Sağlığı

ABSTRACT

Objective: This study was carried out to determine the effect of genital hygiene education on genital hygiene behaviors given to female students.

Materials and Methods: This is a quasi-experimental, single-group pre-test and post-test model study. Study carried out in 2015-2016 academic year, spring semester in the city center of an Anatolian high school from 9, 10, 11 grade students, who were at the school during the data collection process and total of 187 students completed the questionnaires before the training and 2 months after the training. The data were collected by using socio-demographic characteristics form and Genital Hygiene Behaviors Questionnaire.

Findings: The mean age of the students was 15.58 ± 0.87. There was a statistically significant increase in the number of students stating that when they had a bad smelling current after education (p = 0.014), when there was itching in the perineal region (p = 0.007), when they experienced pain, pain and burning during urination (p = 0.002) (<0.005).

Conclusion: It has been determined that genital hygiene education given to secondary school girls is effective in preserving and promoting genital hygiene behaviors and reproductive health.

Keywords: Education, Genital Hygiene, Reproductive Health, Student

GİRİŞ

Üreme sağlığını koruyucu ve geliştirici hizmetlerinin toplumun her kesimine ulaşması son derece önemli olmakla beraber, bazı yaş gruplar ön-

celik taşımaktadır. Bu öncelikli gruplardan birisi adolesanlar ve gençlerdir. Dünya Sağlık Örgütüne (DSÖ)'ne göre 15- 24 yaş arası olarak tanımlanan gençlik dönemi çocukluk ile erişkinlik arasında yaşanan, gencin toplumsal yerini araştırdığı; fiziksel, psikolojik ve sosyal olgunluğa erişmeye çalıştığı uzun ve riskli bir dönemdir (1-3). Dünya nüfusu incelendiğinde, yaşayan her beş kişiden birinin adolesan olduğu görülmektedir (4). Ülkemizde de benzer şekilde Türkiye İstatistik Kurumu'nun (TÜİK) 2018 sonuçlarına göre adolesan grubun toplam nüfusun yaklaşık olarak beşte birini oluşturmaktadır. (5). Bu nedenle adolesan dönemde kazanılan sağlığı koruyucu ve geliştirici davranışlar erişkin dönemin sağlıklı geçirilmesi

1. Arş. Gör. Dr. Adıyaman Üniversitesi Sağlık Yüksek Okulu, Ebelik Bölümü,

E-posta Adresi: didemkucukkelepce@gmail.com

ORCID ID: 0000-0003-0001-2581

2. Öğrt. Grv. Dr. Adıyaman Üniversitesi Sağlık Yüksek Okulu, Hemşirelik Bölümü,

E-posta Adresi: turkansahinfe@gmail.com

ORCID ID: 0000-0001-6637-1873

3. Dr. Öğrt. Üyesi Adıyaman Üniversitesi Sağlık Yüksek Okulu, Ebelik Bölümü, Adıyaman

E-posta Adresi: semihaaydin44@gmail.com

ORCID ID: 0000-0003-4538-0396

Gönderim Tarihi: 19.11.2018 - Kabul Tarihi: 08.10.2019

nin temelini oluşturmaktadır. Ayrıca bu dönemde mensturasyonun başlaması, genital hijyen konusunda bilgi eksikliği, yetersiz ve yanlış hijyen davranışları gibi nedenlerle adölesanlar genital enfeksiyon geçirme riskleriyle daha çok karşılaşmaktadır (6). Genital enfeksiyonlar, önlenebilir hastalıklar arasında olmalarına rağmen, görülme sıklığı ve komplikasyonları sebebiyle önemli bir kadın sağlığı sorunudur (7). Dünyada her yıl yaklaşık olarak bir milyon kadının cinsel yolla geçiş göstermeyen üriner sistem enfeksiyonu yaşadığı ve kadınların en az %75’inde genital bir enfeksiyon öyküsü bulunduğu bildirilmektedir (8-10).

Ülkemizde yapılan çalışmalar incelendiğinde, kadınlarda genital yol enfeksiyonlarının görülme sıklığının %52- 92 arasında olduğu görülmüştür (11). Genital enfeksiyon yaşayan kadınların, aile hayatı ve cinsel yaşamı olumsuz etkilendiği için yaşam kaliteleri bozulmaktadır. Geçirilen genital enfeksiyonlar üreme çağındaki kadınlarda gebelik sorunlarına, infertiliteye veya servikal kanser gibi komplikasyonlara zemin hazırlamaktadır (8,9). Genital enfeksiyonların yaşanmasında bilgi eksikliği, düşük sosyo-ekonomik düzeyde olma, yetersiz/yanlış perine ve menstrüasyon hijyeni, bağışıklığın düşük olması, uzun süreli antibiyotik ve steroid kullanımı, sigara ve alkol, güven-siz cinsellik, sağlıksız koşullarda düşük ve kürtaj yapma gibi pek çok faktör etkilidir (8,9,12). Bu faktörler arasında en temel olan genital ve menstrual hijyen yetersizlikleridir (8,9). Bunun yanı sıra genital bölgenin anatomik yapısından kadınlarda üretra, anüs ve vajinanın anatomik yakınlığı, anüsten vajinaya mikroorganizma geçişini kolaylaştırmaktadır. Anatomik yapının özellikleri, yetersiz/hatalı hijyen davranışlarıyla birleştiğinde enfeksiyon kaçınılmaz hale gelmektedir (13,14).

Bu nedenle neredeyse her kadının genital enfeksiyon gelişme riski altında olduğu için enfeksiyondan korunmada genital hijyenin sağlanması anahtar rol oynamaktadır (8,9,15). Literatürde adölesan dönemde genital ve menstrual hijyene yönelik verilen eğitim ve danışmanlık ile adölesanların genital enfeksiyonlardan korunma, doğru genital ve menstrual hijyen davranışları edinme ile genital ve menstrual hijyen konusundaki doğru ve yeterli bilgi düzeyine sahip olabildiği belirtil-

miştir (7,16) Ülkemizde toplum tabanlı yapılan çalışma sonuçlarına göre, adölesanların %96.3’ü üreme ve cinsel sağlık hizmeti sunulmasını olumlu karşılarken; yarısı bu hizmetin okulda verilmesini istediği görülmüştür (17). Bu nedenle okulda verilecek eğitim sonucu, doğru genital ve menstrual hijyen davranışları kazandırılabilir (18). Bu amaçla Adıyaman il merkezinde bulunan bir Anadolu lisesinde eğitim gören kız öğrencilere verilen grup eğitimin genital hijyen davranışları üzerine etkisi incelenmiştir.

Yöntem

Araştırmanın Tipi

Bu çalışma, ön-test ve son-test modelli yarı deneysel bir çalışmadır. Çalışmaya 2015-2016 eğitim öğretim yılı bahar yarıyılında Adıyaman il merkezinde bulunan bir Anadolu lisesinin 9, 10, 11’inci sınıflarında okuyan toplam 373 kız öğrencinin tamamı alındı. Çalışma grubunu veri toplama sürecinde okulda bulunan ve eğitimden önce (EÖ) ve eğitimden 2 ay sonra (ES) anket formlarını yanıtlayan n=187 öğrenci oluşturdu.

Araştırmanın Uygulanması

İlk olarak öğrencilere sınıf ortamında araştırmaya ilişkin açıklama yapılarak rehber öğretmenler eşliğinde eğitim öncesi (EÖ) soru formunun doldurulması istendi. Daha sonra, EÖ soru formları değerlendirilerek eğitim programı geliştirildi ve öğrencilere okulun toplantı salonunda bir saatlik menstrüasyon hijyeni konusunda görsel materyallerle destekli eğitim verildi. Son olarak, eğitimden 2 ay sonra eğitimin etkinliğini ve verilen bilgilerin kalıcılığını değerlendirmek amacıyla öğrencilere aynı soru formu tekrar uygulandı. Öğrencilerin gerçeğe daha yakın cevaplar vermelerini sağlamak amacıyla soru formlarına isim yazılması istendi; her bir soru formuna daha önceden rumuzlar yazılıp öğrencilerin bunları akıllarında tutmaları istendi. Soru formları rumuzlar sayesinde eşleştirildi.

Veri Toplama Araçları

Sosyo-demografik özellikler formu: Öğrencilerin sosyo-demografik özelliklerini belirlemek için “Sosyo-demografik Veri Formu” kullanılmıştır. Bu form, araştırmacılar tarafından geliştirilmiş olup yaş, sınıf, menarş yaşı, yaşadığı yer, anne,

baba eğitim ve çalışma durumu sorularını içermektedir.

Genital hijyen davranışları soru formu: Öğrencilerin genital hijyen davranışlarını belirlemek için araştırmacılar tarafından literatür doğrultusunda hazırlanan “Genital hijyen davranışları soru formu” kullanıldı. Bu form, genital hijyen, menstrual hijyen ve üreme sağlığını koruyucu davranışları içeren 17 sorudan oluşan bir formdur.

Verilerin Değerlendirilmesi

Bu araştırmada veri kodlama ve değerlendirme işlemleri bilgisayar aracılığıyla SPSS 16.0 programı kullanılarak yapıldı. Verilerin analizinde yüzdelik, ortalama ve standart sapma, McNemar Test, Ki-kare önemlilik testleri kullanıldı ve istatistiksel anlamlılık düzeyi olarak 0.05 kabul edildi.

Bulgular

Tablo 1. Araştırma Grubunun Sosyo-Demografik Özellikleri (Adıyaman 2016)

Sosyo-demografik özellikler	n	%
Yaş		
14 yaş	16	8,6
15 yaş	77	41,2
16 yaş	63	33,7
17 yaş	31	16,6
Yaş Ortalaması (Min 14, Maks 17)	15,58±0,87	
Menarş Yaş Ortalaması (Min 9, Maks 16)	13,14± 1,01	
Sınıf		
9.Sınıf	84	44,9
10.Sınıf	66	35,3
11.Sınıf	37	19,8
Yaşadığı yer		
İl	149	79,7
İlçe	6	3,2
Köy	32	17,1
Anne Eğitim Durumu		
Okuryazar	31	16,6
İlkokul	74	39,6
Ortaokul	43	23,0
Lise	31	16,6
Üniversite	8	4,3
Baba Eğitim Durumu		
Okuryazar	5	2,7
İlkokul	47	25,1
Ortaokul	44	23,5
Lise	57	30,5

Üniversite	34	18,2
Anne Çalışma Durumu		
Çalışıyor	21	11,2
Çalışmıyor	166	88,8
Baba Çalışma Durumu		
Çalışıyor	169	90,4
Çalışmıyor	18	9,6

Öğrencilerin yaş ortalaması 15,58±0,87 (Min 14, Maks 17) ve menarş yaş ortalaması 13,14± 1,01 (Min 9, Maks 16)'dır. Araştırmaya katılan öğrencilerin %44,9'u 9.sınıf, %35,3'ü 10.sınıf, %19,8'i 11.sınıftır. Öğrencilerin annelerinin %39,6'sı ilkokul mezunu ve %11,2'si çalışıyor, babalarının %30,5'i lise mezunu ve %90,4'ü çalışıyor (Tablo 1).

Tablo 2. Öğrencilerin Eğitim Öncesi ve Sonrası Genital Hijyene Yönelik Davranışlarının Dağılımı (Adıyaman 2016)

Hijyen Davranışları	Eğitimden önce		Eğitimden 2 ay sonra	
	n	%	n	%
Tuvaletten önce el yıkama (n=187)				
El yıkayan	90	48,1	109	58,3
El yıkamayan	97	51,9	78	41,7
		McNemar Test p=0,067		
Halka açık klozet kullanma (n=187)				
Evet kullanıyorum	16	8,6	11	5,9
Hayır kullanmıyorum	171	91,4	176	94,1
		McNemar Test p=0,442		
Perine temizliğinin yönü				
Önden arkaya	98	52,4	146	78,1
Arkadan öne	53	28,3	33	17,6
Rastgele	36	19,3	8	4,3
		McNemar Test p=0,001		
Perine temizliğinin yapılış şekli				
Su ile	31	16,6	25	13,4
Tuvalet kâğıdı ile	37	19,8	34	18,2
Su ve tuvalet kâğıdı ile	119	63,6	128	68,4
		McNemar Test p=0,545		
Kullanılan iç çamaşırının türü				
Pamuklu/penye	167	89,3	176	94,1
Sentetik	20	10,7	11	5,9
		McNemar Test p=0,136		
İç çamaşırını değiştirme sıklığı				
Kirlendikçe	40	21,4	17	9,1
Günlük	66	35,3	108	57,8
2 günde bir	58	31,0	47	25,1
3 günde bir	23	12,3	15	8,0
		McNemar Test p=0,001		

Eğitime katılan öğrencilerin genital hijyene yönelik, eğitim öncesine göre eğitim sonrası perine temizliğini önden arkaya doğru yapanların sayısında ve günlük iç çamaşırı değiştirme sayısında istatistiksel anlamlı olarak artış olduğu saptandı (<0,005). Bununla birlikte eğitim sonrası tuvaletten önce el yıkayan öğrenci sayısı, halka açık klozetleri kullanmayan öğrenci sayısı, perine temizliğini su ve tuvalet kağıdı ile yapan öğrenci sayısı, pamuklu iç çamaşırı kullanan öğrenci sayısında eğitim öncesi ile sonrası arasında benzer dağılım gösterdiği saptandı (p>0,005)(Tablo 2).

Tablo 3. Öğrencilerin Eğitim Öncesi ve Sonrası Menstrual Hijyene Yönelik Davranışlarının Dağılımı (Adıyaman 2016)

Menstrual Hijyen Davranışları	Eğitimden önce		Eğitimden 2 ay sonra	
	n	%	n	%
Menstrual kanama sırasında banyo yapma (n=186)				
Evet	113	60,4	156	83,4
Hayır	74	39,6	31	16,6
McNemar Test p=0,001				
Banyo yapma şekli (n=93)				
Ayakta düş şeklinde	54	58,1	66	71,0
Oturarak	39	41,9	27	29,0
McNemar Test p=0,104				
Menstrual kanama sırasında banyo yapmama nedeni (EÖ=74, ES=31)				
Enfeksiyona neden olur	36	48,6		
Ağrıya neden olur	16	21,6		
Kanamayı azaltır/durdurur	15	20,3		
Günah	7	9,5		
Kullanılan pedin özelliği				
Hijyenik ped	181	96,8	183	97,9
Yıkabilir bez	6	3,2	4	2,1
McNemar Test p=0,754				
Ped değiştirme sıklığı				
İslandığını hissettikçe	17	9,1	24	12,8
Günde 1 adet	10	5,3	9	4,8
Günde 2-3 adet	97	51,9	78	41,7
Günde 4-5 adet	53	28,3	62	33,2
Günde 5'ten fazla	10	5,3	14	7,5
McNemar Test p=0,819				

Eğitime katılan öğrencilerin menstrual hijyene yönelik, eğitim öncesine göre eğitim sonrası menstrual kanama sırasında banyo yapan öğrenci sayısında istatistiksel anlamlı olarak artış olduğu saptandı (<0,001). Bununla birlikte eğitim sonrası Adetliyen ayakta düş şeklinde banyo yapan

öğrenci sayısında, hijyenik ped kullanan öğrenci sayısında, günde 4-5 kez ped değiştiren öğrenci sayısında artış olduğu ancak bu artışın istatistiksel bir fark yaratmadığı saptandı(p>0,005). Öğrenciler enfeksiyon (EÖ %48,6- ES%35,5), ağrı (EÖ %21,6- ES %25,8), kanamayı azaltma/durdurma (EÖ %20,3- ES %32,3) nedenleri ile ve günah (EÖ %9,5- ES %6,5) olduğunu düşündüklerinden menstrual kanama sırasında banyo yapmadıklarını saptandı (Tablo 3).

Tablo 4. Öğrencilerin Eğitim Öncesi ve Sonrası Üreme Sağlığına Yönelik Davranışlarının Dağılımı (Adıyaman 2016)

Üreme Sağlığına Yönelik Davranışlar	Eğitimden önce		Eğitimden 2 ay sonra	
	n	%	n	%
Üreme sağlığına yönelik kitap okuma (n=187)				
Okuyan	24	12,8	42	22,5
Okumayan	163	87,2	145	77,5
McNemar Test p=0,013				
Normalden daha fazla akıntı olduğunda doktora gitme durumu				
Evet	44	23,5	55	29,4
Hayır	143	76,5	132	70,6
McNemar Test p=0,242				
Kötü kokulu akıntı olduğunda doktora gitme durumu				
Evet	44	23,5	66	35,3
Hayır	143	76,5	121	64,7
McNemar Test p=0,014				
Perine bölgesinde kaşıntı olduğunda doktora gitme durumu				
Evet	38	20,3	61	32,6
Hayır	149	79,7	126	67,4
McNemar Test p=0,007				
Adet kanaması dışında kanama olursa doktora gitme durumu				
Evet	128	68,4	132	70,6
Hayır	59	31,6	55	29,4
McNemar Test p=0,731				
İdrar yaparken ağrı, sızı ve yanma gibi şikâyetler olduğunda doktora gitme durumu				
Evet	88	47,1	120	64,2
Hayır	99	52,9	67	35,8
McNemar Test p=0,002				

Öğrencilerin üreme sağlığını koruyucu davranışlarında eğitim öncesine göre eğitim sonrası üreme sağlığına yönelik kitap okuyan öğrenci sayısında (p=0,013), kötü kokulu akıntı olduğunda (p=0,014), perine bölgesinde kaşıntı olduğunda

($p=0,007$), idrar yaparken ağrı, sızı ve yanma gibi şikâyetleri olduğunda ($p=0,002$) doktora gittiğini belirten öğrenci sayısında istatistiksel anlamlı olarak artış olduğu saptandı ($<0,005$). Bununla birlikte eğitim sonrası normalden fazla akıntısı olduğunda, adet kanaması dışında kanaması olduğunda doktora gittiğini belirten öğrenci sayısında eğitim öncesi ile benzer dağılım gösterdiği saptandı ($p>0,005$) (Tablo 4).

Tartışma

Adölesan dönem 10-19 yaş aralığında, pubertedeki biyolojik değişikliklerin yanı sıra birçok gelişimsel görevin başarılması için gerekli bilgi, beceri ve tutumların kazanıldığı; bir dönemdir. Bu dönemde kazanılan en önemli davranışlardan biri bireysel hijyen davranışıdır. Bireysel hijyen davranışlarının doğru bir şekilde kazanılması enfeksiyon oluşumunun ve yayılmasının engellenmesinde son derece önemlidir. El yıkama, bireysel hijyen davranışları arasında önemli bir yere sahiptir. Tuvaletten önce ellerin yıkanması ile ellerde bulunan mikroorganizmaların genital bölgeye geçişi engellenerek genital enfeksiyonlardan korunma sağlanacaktır (19). Literatürde örneklem grupları birbirlerinden farklı olmakla birlikte yapılan benzer çalışmalarda üniversite öğrencilerinde %7,6, (19), %34,5 (20), 15-49 yaş kadınlarda, %0,8 (21), %18,4 (11), %22 (22), %12,6 (23) %12,8 (21) tuvaletten önce el yıkama oranının düşük olduğu görülmektedir. Çalışmamızda eğitim öncesi ve sonrası tuvaletten önce elleri yıkama oranında artış olmakla birlikte bu artışın istatistiksel bir fark yaratmadığı ortaya çıkmıştır. Çalışma bulgumuz anlamlı olmamakla birlikte, lise öğrencilerinin el yıkama alışkanlığının diğer yaş ve eğitim gruplarına göre yüksek olduğu (EÖ%48,1, ES%58,3) görülmektedir. Tartaç ve arkadaşlarının çalışmasında eğitim sonrası çalışmamıza benzer şekilde el yıkama davranışında artış olduğu ancak istatistiksel bir fark yaratmadığı görülmüştür (18). Bunun yanı sıra Akkoyun ve arkadaşları tarafından çok oturumlu bir eğitim programı ile orta öğretim kız öğrenciler ile yapılan çalışmada eğitim sonrası tuvaletten önce ve sonra el yıkama oranının %100' çıkarıldığı görülmüştür (24). Yapılan çalışmalar doğrultusunda verilen eğitimlerin el yıkama davranışını kazandırmada etkili oldu-

ğu görülmektedir. Adölesan dönemde el yıkama davranışı kazanılsa dahi ilerleyen dönemlerde bu davranış azalmaktadır. Kazanılan davranışların sürdürülebilmesi için sağlık personelinin eğitimleri tekrarlaması gerekmektedir.

Çalışmada en az tuvaletten önce ve sonra temizlenme kadar önemli olan başka bir hijyen davranışı da genital hijyendir. Genital hijyen sağlanırken önemli olan nokta perine temizliğinin yönü ve şeklidir. Demirbağ (2010), çalışmasında perine temizliğini arkadan öne doğru yapan kadınların idrar yolu enfeksiyonuna yakalanma riskinin 2,56 kat daha fazla olduğunu tespit etmiştir (14). Perine temizliğinin önden arkaya doğru yapılması anatomik yapısı açısından enfeksiyona yatkınlığı olan genital bölgenin genitoüriner enfeksiyonlardan korunmasında önemli bir yere sahiptir (25). Çalışmamızda öğrencilerin eğitim öncesi %52,4'ü perine hijyenini önden arkaya doğru temizlerken, %28,3'ü ise perine temizliğini arkadan öne doğru yapmaktadır. Örneklem grubu aynı olmamakla birlikte bulgumuzun Timur'un bulgusu ile benzerlik göstermektedir (19). Eğitim öncesi ve sonrası perine temizliği yönü açısından baktığımızda çalışma bulgumuz, Gölbaşı ve arkadaşlarının akran eğitimi yöntemi ile yaptıkları çalışma ile Ege ve Eryılmaz'ın çalışmaları ile benzerlik göstermektedir (15,26). Bununla beraber Akkoyun ve arkadaşlarının (2013) çoklu oturum şeklinde verilen eğitim ile yapmış olduğu çalışmada eğitim sonrası perine temizliğinin yönü %100 doğru yönde değişmiştir (24). Çalışmamızda eğitimin tek oturum şeklinde olmasına rağmen öğrencilerin büyük çoğunluğu (%78,1'i) perine hijyenini doğru şekilde yapma davranışı edinmiştir. Ancak davranışın sürekli hale getirilebilmesi için ortaöğretim kurumları dışında da eğitimlerin verilmesi gerekmektedir. Kadınların genitoüriner enfeksiyonlardan korunabilmesi için iç çamaşırların her gün değiştirilmesi oldukça önemlidir (25). Yapılan çalışmalarda iç çamaşırı değiştirme sıklığı arttıkça enfeksiyona yakalanma riskinin azaldığı (27,28), değiştirme sıklığı azaldıkça enfeksiyon riskinin arttığı görülmüştür (13). Çalışmada öğrencilerin iç çamaşırı değiştirme sıklıkları incelendiğinde, eğitim öncesi günlük %35,3, sonrası %57,8 şeklinde değişerek istatistiksel olarak

da anlamlı bulunmuştur. Yapılan çalışmalara bakıldığında, günlük olarak iç çamaşırı değiştirme sıklığının %19,6-%48,0 arasında değiştiği görülmektedir (3,11,1418). Çalışmada eğitim sonrası iç çamaşırı değiştirme sıklığının verilen eğitim ile yükseldiği ve istatistiksel olarak anlamlı bulunduğu görülmüştür ancak yarıya yakını halen günlük iç çamaşırı değiştirmemektedir. Bu durum kadınları enfeksiyon riski ile karşı karşıya bırakmaktadır. En az iç çamaşırı değiştirme sıklığı kadar önemli olan bir başka davranış ise kullanılan iç çamaşırının kumaşının türü, rengi ve sıklığıdır. Naylon, sentetik ve dar iç çamaşıruları perine bölgesinin yeteri kadar hava almasını engellediği için genital bölgenin nemli ve ıslak kalmasına neden olmaktadır. Genital bölgenin nemli ve ıslak kalması genitoüriner enfeksiyonlara yatkınlığı arttırmaktadır (13). Naylon ve sentetik iç çamaşırularının aksine pamuklu iç çamaşırının kullanılması enfeksiyon oluşumunu engelleyebilmektedir (25). Çalışmada öğrencilerin eğitim öncesi %89,3, sonrası %94,1'i pamuklu/penye iç çamaşırı kullanmaktadır. Yapılan birçok çalışmada araştırma bulgumuza benzer sonuçlar görülmektedir (3,11,30,31). Genel olarak her yaşta kadınların bu tür üreme sağlığını koruyucu davranışları edinmiş olması son derece güzel ve önemlidir. Eğitim öncesi öğrencilerin yarısından fazlasının menstrüel kanama sırasında banyo yapmadığı görülmüştür. Eğitim sonrası ise Gölbaşı ve arkadaşlarının çalışması ile Ekong'un çalışmasına benzer şekilde artış göstererek istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (26,32). Toplumun refah seviyesinin yükselmesi ve bireylerin tek kullanımlık ürünlere ulaşımının artışı ile hijyenik ped gibi ürünlerin kullanım oranı da artmıştır. Çalışmada öğrencilerin kullandıkları pedin özelliklerine bakılınca tamamına yakının hijyenik ped kullandığı görülmüştür. Ayrıca öğrencilerin ped değiştirme sıklığına bakıldığında eğitim öncesi ve sonrası istatistiksel olarak anlamlı olmamakla birlikte günde 2-3 adet ve aşağıda ped değiştirenlerin sayısında azalma görülmekte ve günde 4-5 adet ve üzerinde ped değiştirenlerin sayısında ise artış gözlenmiştir. Çalışma sonuçları, Ekong'un çalışması ile Gölbaşı ve arkadaşlarının çalışmasına benzerlik göstermektedir (26,32). Üreme sağlığını koruyucu davranışlarının kazanılmasında etkili olan yollardan biri de üreme sağlığına yöne-

lik kitap okumadır. Araştırmada son testte üreme sağlığına yönelik kitap okuyan öğrenci sayısı, ön testteki öğrenci sayısının yaklaşık iki katına çıkmıştır. Eğitim sonrasında meydana gelen bu artış istatistiksel açıdan önemli bulunmuştur. Genitoüriner sistem ile ilgili yaşanan şikayetler gerek mahremiyet düşüncesi ile gerek nereye başvurulacağını bilinememesinden ötürü ertelenebilmektedir. Yapılan çalışmalar incelendiğinde; Timur'un üniversite öğrencilerinde yapmış olduğu çalışmada öğrencilerin %31,5'nin akıntı şikayeti ile doktora başvurduğu görülmüştür (19). Benzer şekilde Karatay ve Özvarış'ın çalışmasında da kadınların sadece %36,9'unun anormal akıntı şikayeti ile doktora başvurdukları belirlenmiştir (21). Bu araştırmada da eğitim öncesi literatüre benzer şekilde öğrencilerin sadece %23,5'nin kötü kokulu akıntı olduğunda doktora başvurduğu saptanmıştır. Eğitim sonrası ise öğrencilerin %29,4'ünün doktora başvurduğu ve öğrenci sayısındaki bu artışın da istatistiksel olarak önemli olduğu saptanmıştır. Araştırmamızda benzer şekilde perine bölgesinde kaşıntı olduğunda doktora başvuran öğrenci sayısına bakıldığında eğitim öncesi öğrencilerin %20,3'ünün, eğitim sonrası ise öğrencilerin %32,6'sının doktora başvurduğu saptanmıştır. Bu durum öğrencilerin üreme sağlığı davranışlarının kazandırılmasında eğitimin etkili olduğunu göstermektedir. Öğrencilerin idrar yaparken ağrı, sızı ve yanma gibi şikâyetleri olduğunda doktora gitme durumlarına bakıldığında öğrencilerin yaklaşık yarısı eğitim öncesi doktora başvurmaktadır. Bununla birlikte eğitim sonrası öğrencilerin %70,6'sının idrar yaparken ağrı, sızı ve yanma gibi şikâyetleri olduğunda hekime başvurduğu saptanmıştır. Araştırma bulgumuz literatürle benzerlik göstermekte olup üreme sağlığını koruyucu ve geliştirici davranışların kazandırılmasında eğitimin etkili olduğunu göstermektedir.

Sonuç ve Öneriler

Öğrencilerin genital hijyen ile ilgili yeterli bilgiye sahip olmadığı ve bunun yanı sıra üreme sağlığını koruma ve geliştirmeye yönelik davranışlarının da yetersiz olduğu görülmektedir. Adölesan dönemde genitoüriner enfeksiyon gelişme riski yüksektir. Bu nedenle öğrencilerin sonraki yaşamlarında da üreme sağlığını koruyucu ve ge-

liştirici davranışlar konusunda bilinçlendirilmesi, farkındalık geliştirilmesi ve desteklenmesi son derece önemlidir. Öğrencilerin konu ile ilgili farkındalıklarının artırılması için sistematik eğitimlerin, bilgilendirme programlarının düzenlenmesi önerilmektedir.

KAYNAKLAR

- 1- WHO (2007). World Health Organization Department of Child and Adolescent Health and Development. *Adolescent Pregnancy – Unmet Needs and Undone Deeds, A Review of the Literature and Programmes, Issues in Adolescent Health and Development.*
- 2- Chandra-Mouli V, Svanemyr J, Amin A, et al. Twenty years after international conference on population and development: Where are we with adolescent sexual and reproductive health and rights?. *J Adolesc Health* 2015; Suppl 56: 1-6.
- 3- Topuz Ş, Duman NB, Güneş A. Sağlık bilimleri fakültesi birinci sınıftaki kız öğrencilerin genital hijyen uygulamaları. *Turkish Journal of Clinics and Laboratory.* 2015; 6(3): 85-90.
- 4-World Population Data Sheet 2018 https://www.prb.org/wp-content/uploads/2018/08/2018_WPDS.pdf
- 5- TÜİK 2018 <https://biruni.tuik.gov.tr/bolgeselististik/tabloOlustur.do?d=4326216-p=1&d=4326216-o=2&6578706f7274=1&d=4326216-e=5&d=4326216-s=0>
- 6- Ambresin AE, Bennett K, Patton GC, Sancı LA, Sawyer, SM. Assessment of youth-friendly health care: a systematic review of indicators drawn from young people's perspectives". *Journal of Adolescent Health* 2013;52: 670-81.
- 7- Dalbudak S, Bilgili N. GATA Kadın hastalıkları ve doğum polikliniğine başvuran kadınların genital hijyen davranışları ve bu davranışların vajinal enfeksiyona etkisi. *Gülhane Tıp Derg* 2013; 55: 281-7.
- 8- Sevil, Ş., Özdemir K., Aleattin U, Aygin D., Nemut T.: An Evaluation of the Relationship between Genital Hygiene Practices, Genital Infection. *Gynecology & Obstetrics* 2013; 3: 187.
- 9- Apay SE, Özdemir F, Nazik E, Potur D, Hadımlı A, Tanrıverdi D ve Ark. Yedi farklı ildeki kadınların genital hijyen davranışlarının belirlenmesi: çok merkezli kesitsel bir çalışma. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi* 2014; 17: 245-52.
- 10-Kırım C, Hırça N, Lise Öğrencilerinin Kişisel Hijyen ve Temizlik Alışkanlıklarının Fen Okur-Yazarlığına Göre Değerlendirilmesi, *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 2015;4(2):790-802.
- 11- Daşkan, Z , Kılıç, B , Baytok, C , Kocairi, H , Kuzu, S .

Genital Akıntı Şikâyetiyle Polikliniğe Başvuran Kadınların Genital Hijyen Uygulamaları". Gülüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi 2015;4:113-124.

- 12- Özdemir S, Ortabağ T, Tosun B, Özdemir Ö, Bebiş H. Hemşirelik Yüksek Okulu öğrencilerinin genital hijyen hakkındaki bilgi düzeyleri ve davranışlarının değerlendirilmesi, *Gülhane Tıp Derg* 2012; 54: 120-128.
- 13- Cangöl E, Tokuç B. Jinokoloji polikliniğine başvuran kadınlarda genital enfeksiyon sıklığı ve genital hijyen davranışları. *F.N. Hemşirelik Dergisi* 2013; 21(2): 85-91.
- 14- Demirbağ CC. Kadınlarda idrar yolu enfeksiyonlarında hijyenik alışkanlıklarla ilgili risk faktörleri. *Cumhuriyet Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi.* 2000; 4: 52-8.
- 15- Ege E, Eryılmaz G. Genital hijyen davranışları envanterinin geliştirilmesi. *Journal of Anatolian Nursing Health* 2005; 8: 67-75.
- 16- Şimşek Ç., Piyal B., Tüzün H., Çakmak D., Turan H., Seyrek V., Ankara İl Merkezindeki Bazı Lise Öğrencilerinde Kişisel Hijyen Davranışları, *TAF Preventive Medicine Bulletin,* 2010; 9(5): 433- 440.
- 17- Özcebe H, Ünalın T, Türkyılmaz AS, Coşkun Y. Türkiye Gençlerde Cinsel Sağlık ve Üreme Sağlığı Araştırması, Nüfusbilim Derneği. I. Baskı. Ankara 2007
- 18- Tartaç Y, Özkan S. Lise öğrencilerinin menstruasyon hijyen konusunda bilgi/tutumları ve eğitimin etkinliğini değerlendirme. *Gazi Med J* 2011; 22: 27-32.
- 19- Timur, S. Bir Üniversite Öğrenci Yurdunda Kalan Kız Öğrencilerin Genital Hijyen Davranışları *E-Journal Of New World Sciences Academy Medical Sciences,* 2010, 5, (4), 39-48
- 20- Ünsal A, Özyazıcıoğlu N, Sezgin S. Doğu Karadeniz'deki Bir Belde ve Ona Bağlı Dokuz Köyde Yaşayan Bireylerin Genital Hijyen Davranışları. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi* 2010;13(2):12-9.
- 21- Karatay, G. ve Özvarış, Ş.B., Bir sağlık merkezi bölgesindeki gecekondularda yaşayan kadınların genital hijyene ilişkin uygulamalarının değerlendirilmesi. *Cumhuriyet Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi,* 2006;10(1):7-14.
- 22-Palas P, Karaçam Z. Kadınların tutukevinde bulunmalarının genital hijyen uygulamalarına etkisi. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi,* 2013;16(1): 27-35.
- 23- Temel M, Metinoğlu M. Tekirdağ iline bağlı I ve IV nolu sağlık ocaklarına başvuran 15-49 yaş kadınlarda genital hijyen uygulamalarının incelenmesi. *İstanbul Üniversitesi Florence Nightingale Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi,* 2007;15(59):91-99.
- 24- Akkoyun A., Özpulat F., Özvarış B.Ş. Bir eğitim programı geliştirme ve değerlendirme süreci: ortaöğretim kız öğren-

Ortaöğretim Kız Öğrencilerine Verilen Genital Hijyen Eğitiminin Genital Hijyen Davranışları Üzerine Etkisi: Üreme Sağlığını Koruma ve Geliştirme Yaklaşımı

cileri için “Genital Hijyen” eğitim programı. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi* 2013;2(4):443-459.

25- Beji NK. *Kadın sağlığı ve hastalıkları*. 2. Baskı. ed. Beji NK: Nobel Tıp Kitapevleri Tic. Ltd. Şti. İstanbul; 2017.

26- Gölbaşı Z, Doğaner G, Erbaş N. 6-8. Sınıf Adolesan Kızlara Akran Eğitimi Yöntemiyle Uygulanan Menstruasyon Sağlığı Eğitiminin Bilgi ve Davranışlar Üzerindeki Etkisi *TAF Prev Med Bull*; 2012;11(2): 191-198.

27- Kacaroglu VA. Üniversite düzeyindeki kız öğrencilerin genital hijyen davranışlarının belirlenmesi. *Hemşirelik Forumu Dergisi* 2010;13: 59-62.

28- Erkal S, Şahin H. An application on determining hygiene behaviors of university students. *International Journal of Business and Social Science* 2011; 2: 170-6.

29- Ardahan M, Bay L. Hemşirelik yüksek okulu 1.ve 4. sınıf öğrencilerinin vajinal akıntı ve bireysel hijyen hakkındaki bilgi düzeyleri. *Ege Tıp Dergisi* 2009;48(1):33-43.

30- Şenol V., Gündüz E, Öztürk A. Kayseri ilinde adolesan kızların menarş ve menstruasyon konusunda bilgi, tutum ve davranışları. *Türkiye Klinikleri J Gynecol Obst.* 2010; 20(2): 77-83.

31- Turan T, Ceylan S. 11–14 Yaş grubu ilköğretim öğrencilerinin menstruasyona yönelik bilgileri ve uygulamaları. *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi*. 2007; 2(6): 41-46.

32- Ekong I. Effect of health education on menstrual hygiene and health-seeking behaviour among rural and urban adolescents. *Int J Cur Res Rev.* 2015;7(14):27-34.